

puține pînă la această dată, și anume numai în limbile franceză, germană și italiană, iar în al doilea rînd, fiindcă faptul în sine dovedește prețuirea de care se bucura Mickiewicz printre intelectualii români, dovedită din plin și pe alte căi. Traducerea s-a făcut, după cercetările subsemnatului, din limba italiană. Se păstrează chiar în text, în paralel, unui termen tradus, ca *libertà*, alături de *slobozenie*. Autorul traducerii rămîne deocamdată necunoscut¹. Traducerea reușește în mare măsură să păstreze timbrul și stilul biblic al originalului, ceea ce dovedește înțelegerea artei lui Mickiewicz și pătrunderea în adîncul operei lui:

«La început era credința întru unul Dumnezeu și era slobozanie pe lume. Și nu au fost pravile, ci numai voia lui Dumnezeu, și nu era nici stăpîni nici robie, ci numai patriarhi și copii a lor»².

Frumoase și vizionare sînt pasaje, în original și în traducere, în care autorul acuză clasele stăpînitoare de neomenie și îmbuibare, feudalii lepădîndu-se mai tîrziu de titlurile lor în fața «norodului» răsculat, iar bancherii burgheziei rămînînd să-și lingă aurul, de foame: «și iată vor veni zile, unde veți linge aurul vostru și veți roade hîrtia voastră, și nimenea nu va trimite voaună nici pîne, nici apă»³. Traducătorul este, negreșit, unul din revoluționarii de la 1848, spirit de avînt politic și de fior poetic.

Cît de cunoscut devenise Adam Mickiewicz în țara noastră o dovedește, între altele, scrisoarea Zoi Goleșcu, mama Goleștilor, care, la 12 februarie 1851, spune textual că i s-a vorbit «d'un ouvrage fait par le fameux Mickiewicz, intitulé *Les derniers moments de la Pologne* și dacă este posibil să-i fie trimis de la Paris printr-un mijloc sigur («si vous le trouvez, faites-moi le plaisir de me l'envoyer par quelque occasion sûre»)»⁴. Se vede că Mickiewicz era obiect de discuții în întîlnirile din țară, iar Zoe Goleșcu citise probabil și alte opere ale poetului polon, de ținea neapărat să i se trimită lucrarea de mai sus, care, de fapt, circula în manuscris, ca un extras din cursul de la Collège de France, și care s-a tipărit la Paris de-abia în 1867, de către fiul poetului, Wł. Mickiewicz, sub titlul *Histoire populaire de Pologne*.

Operele lui Adam Mickiewicz s-au răspîndit în țară în special în traduceri franceze și germane, descoperite în bibliotecile publice⁵. Răspîndirea lor a fost ușoară în Transilvania. În schimb, în Principate operele au fost considerate ca periculoase, și pe o listă de cărți interzise, emisă la Iași, figurează și «*Oeuvres poétiques* de Mickiewicz, 2 vol.». Desigur, este vorba de traducerea efectuată de Kristian Ostrowski și publicată în ediția a 2-a, la Paris, în 1845, în 2 volume, apoi în alte ediții.

În 1852, A. Papiu-Ilarian se referă la activitatea politică a lui Mickiewicz privind Europa Orientală și la «organul» condus de el în acest scop⁶, fiind vorba deci de «*La Tribune des peuples*».

¹ Necunoscut a rămas multă vreme și autorul originalului tradus, adică Mickiewicz, căci I. Bianu în *Catalogul manuscriselor românești*, tom. I, București, 1907, p. 335, înregistrează manuscrisul fără să indice numele lui Mickiewicz, deși traducerea românească era de mult cunoscută în cercurile poloneze și citată ca operă a marelui poet (cf. Wł. Mickiewicz, *Zywot Adama Mickiewicza*, t. IV Poznań, 1895, p. 67). Probabil că însuși Mickiewicz luase cunoștință de traducere, din moment ce știrea despre ea s-a păstrat în familia sa.

² Ms. rom. nr. 147, f. 1 r. Comp. Adam Mickiewicz, *op. cit.*, p. 57.

³ Ms. rom. nr. 147, f. 61 v. Comp. Adam Mickiewicz, *op. cit.*, p. 133-134.

⁴ Cf. Neonila Onofrei, *Contribuții bibliografice la cunoașterea traducerilor românești din opera lui Mickiewicz*, în *Prima sesiune științifică de bibliologie și documentare*, București, 1957, p. 122.

⁵ G. Bogdan-Duică, *Alexandru Russo*, în CL, XXV (1901), p. 662, nota 1.

⁶ A. Papiu-Ilarian, *Istoria românilor din Dacia Superioară*, t. II, Viena, 1852, p. XII și urm.